

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke
in Deinze

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke, Deinze, Warandestraat 9 – monument (opheffing)

Onderwerp

Benaming: Grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke

Adres of ligging: Warandestraat 9, Deinze (Hansbeke)

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/44083/102.1

Bescherming

Beschermd als: monument

Beschermingsbesluit: ministerieel besluit van 20 december 2010

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/4777>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9381>

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9382>

Samenvatting

De bescherming van de grauwe abelen in het kasteeldomein van Hansbeke als monument wordt opgeheven omwille van het algemeen belang.

De grauwe abelen werden verkeerd gedetermineerd ten tijde van de bescherming. Het blijken geen grauwe abelen (*Populus x canescens*) maar cultuurpopulieren (*Populus x canadensis* 'Serotina') te zijn. Hierdoor stemt het voorwerp van bescherming niet overeen met de beoogde bescherming van grauwe abeel die een zeldzame soort is in Vlaanderen. Twee van de drie bomen zijn inmiddels omgevallen en werden niet vervangen.

Datum

Datum: 9/02/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	4
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	6
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.5.	Juridische toestand.....	7
2.5.1.	Adres en kadaster	7
2.5.2.	Onroerend erfgoed	7
2.5.3.	Omgeving	7
3.	Evaluerend gedeelte	7
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	7
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	8
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	8
4.	Bronnen	8
4.1.	Archieven	8
4.2.	Literatuur	8
4.3.	Mondelinge bronnen	8
4.4.	Digitale bronnen.....	8
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	9
5.1.	Omgevingsplan	9
5.2.	Fotobijlage	9
5.3.	Documentatie	9

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van de grauwe abelen in het kasteeldomein van Hansbeke in Deinze. De opheffing van de bescherming kadert in de evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van de grauwe abelen in het Kasteeldomein van Hansbeke werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed, werd het volledige beschermde bestand gescreend.

Dit dossier betreft de volledige opheffing van de bescherming als monument van alle grauwe abelen in het kasteeldomein van Hansbeke. De overige beschermde objecten van het kasteeldomein van Hansbeke uit het ministerieel besluit van 20 december 2010, met name de opgaande pluimes en de leilindedreef, blijven beschermd als monument.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

De grauwe abelen bevinden zich in het kasteeldomein van Hansbeke in Deinze. Het gaat enerzijds om twee dikke exemplaren in een weiland ten oosten van de vijver, in het oostelijk deel van het domein, en anderzijds om één dik exemplaar met een achttal jongere exemplaren in een bosrand aan de zuidrand van het domein.

Het kasteeldomein Hansbeke bestaat uit een kasteel met uitgestrekt park met nog twee andere als monument beschermde bomen(groepen): de opgaande pluimes naast het kasteel en de leilindedreef tussen het kasteel en de kerk.

De grauwe abelen werden beschermd als monument bij ministerieel besluit van 20 december 2010, omwille van de artistieke, historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde.

2.2. Historiek van het beschermde goed

Het kasteel van Hansbeke wordt reeds vroeg vermeld bij herhaalde vernielingen in de 14de en 15de eeuw. De ruïnes van het, vermoedelijk op een omwalde motte gebouwde, kasteel werden in 1766-67 verwijderd. Het nieuwe kasteel werd circa 1790 iets verderop heropgebouwd, maar in 1985 gedeeltelijk door brand vernield en tegenwoordig heropgebouwd met één verdieping minder. Het is een classicistisch kasteel gelegen in een uitgestrekt park met vijver.

De aanleg van het park dateert vermoedelijk uit dezelfde periode als de bouw van het kasteel, circa 1790. Deze formele aanleg kenmerkt zich door een noordwest-zuidoost gerichte as, vertrekkend vanaf de huidige toegangs-dreef aan de Warandestraat tot aan de zuidoostelijke dreef die naar de kerk van Hansbeke leidt. De aanpassingen aan het park op het einde van de 19de eeuw gebeurden vermoedelijk naar ontwerp van de equipe Henri en Achille Duchêne.¹

---

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Kasteeldomein van Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/35324> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

In het kasteeldomein van Hansbeke werd al in 1990 minstens één dikke grauwe abeel vermeld: "Nog mooie exemplaren zijn te zien (...) aan het Kasteel van Hansbeke in Nevele (426cm x 35m), (...)".²

In 2007 werden de bomen opgemeten ter voorbereiding van de bescherming als monument. De twee opgaande abelen in het weiland ten oosten van de vijver hadden toen een stamomtrek van 4,85 meter (noordelijke boom) en 4,63 meter (zuidelijke boom). De kruinstraal van de noordelijke alleenstaande grauwe abeel in het weiland bedroeg 11 meter, de hoogte van de takvrije stam was 6 meter. De kruinstraal van de zuidelijke alleenstaande grauwe abeel in het weiland bedroeg 10 meter, de hoogte van de takvrije stam 7 meter.³

De bomenrij van grauwe abeel bevindt zich in de zuidelijke bosrand van het domein van het kasteel van Hansbeke. De grootste opgaande boom had in 2007 een stamomtrek van 5,13 meter. De kruinstraal bedroeg 12 meter, de hoogte van de takvrije stam bedroeg 5 meter. In de bosrand waren nog enkele andere grauwe abelen aanwezig met een gemiddelde stamomtrek van 3,63 meter, waarvan enkele begroeid waren met klimop.⁴

Van de twee grauwe abelen in het weiland is de noordelijke boom omgevallen in 2017: de liggende stam is zichtbaar op de orthofoto uit winter 2017. De dikste boom van de bomenrij in de zuidelijke bosrand is eveneens omgevallen.

Beide bomen werden niet vervangen. Het weiland ten oosten van de vijver is geleidelijk meer dichtgegroeid, onder andere door een populierenaanplant, waardoor een jonge boom onvoldoende licht zou hebben om te groeien. Ook in de zuidelijke bosrand, met nog acht andere grauwe abelen, is er onvoldoende licht voor een jonge boom.

In 2019 werd de zuidelijke boom in het weiland samen met de jongere bomen in de zuidelijke bosrand, gedetermineerd door Dr. Koen Camelbeke (directeur Arboretum Wespelaar en bestuurder Belgische Dendrologische Vereniging). Het blijken geen grauwe abelen (*Populus x canescens*) maar cultuurpopulieren (*Populus x canadensis* 'Serotina') te zijn. Grauwe abeel wordt beschouwd als een natuurlijke kruising tussen Witte abeel (*Populus alba*) en Ratelpopulier (*P. tremula*). Cultuur- of Canadapopulier is een kruising tussen Zwarte populier (*P. nigra*) en een Amerikaanse populier (*P. deltoides*). De verschillende populierensoorten en -klonen, en vooral de kruisingen, zijn moeilijk uit elkaar te houden.⁵

---

² BAUDOUIN J.C., DE SPOELBERCH Ph. & VAN MEULDER J., *Bomen in België. Dendrologische inventaris 1987-1992*, Brussel, 1992: 181; K. CAMELBEKE, informatie 2019.

³ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Inhoudelijk dossier DO002338, Thematisch-typologische en thematisch-geografische bescherming van het belangrijkste houtig erfgoed in Vlaanderen: Oost-Vlaanderen, fase A.1, nr. 21: Nevele (Hansbeke), Kasteeldomein-Kerkplein, leilindendreven en opgaande bomen (pp. 199-206); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Twee opgaande grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/131586> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

⁴ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Inhoudelijk dossier DO002338, Thematisch-typologische en thematisch-geografische bescherming van het belangrijkste houtig erfgoed in Vlaanderen: Oost-Vlaanderen, fase A.1, nr. 21: Nevele (Hansbeke), Kasteeldomein-Kerkplein, leilindendreven en opgaande bomen (pp. 199-206); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Bomenrij van grauwe abeel in Kasteeldomein Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/131588> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

⁵ BAUDOUIN J.C., DE SPOELBERCH Ph. & VAN MEULDER J., *Bomen in België. Dendrologische inventaris 1987-1992*, Brussel, 1992; MAES B. (red.), *Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen. Herkenning, verspreiding, geschiedenis en gebruik*, Amsterdam, 2006.

De grauwe abelen in het Kasteeldomein Hansbeke werden blijkbaar verkeerd gedetermineerd ten tijde van de bescherming (2007), of mogelijk al vroeger (1990). In 2019 bedroeg de stamomtrek van de zuidelijke populier in het weiland 477 cm. In de zuidelijke bosrand stonden toen twaalf populieren waarvan de dikste een stamomtrek had van 393 cm.

In 2023 bedroeg de stamomtrek van de zuidelijke populier in het weiland 485 cm.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

De grauwe abelen in het kasteeldomein van Hansbeke in Deinze werden beschermd als monument bij ministerieel besluit van 20 december 2010, omwille van de artistieke, historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 14 januari 2011.

Het algemeen belang gevormd door de erfgoedwaarden wordt in het beschermingsbesluit als volgt omschreven:

- de artistieke waarde:

De verschillende houtig erfgoedobjecten zijn structuurbepalende elementen van het tuinarchitecturaal ensemble en beeldbepalende onderdelen van het tuinarchitecturaal concept van het Kasteeldomein van Hansbeke, verbonden met de dorpskern, en teruggaand tot het einde van de 18de, begin van de 19de eeuw. Het betreft beeldbepalende objecten op zich, met mooie representatieve groeivorm en/of kunstsnoeivorm, die ook de dikste en vermoedelijk ook oudste van de regio zijn. De Grauwe abelen en de Pluimes behoren tot de dikste en vermoedelijk ook oudste van Vlaanderen;

- de historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde:

De verschillende houtig erfgoedobjecten vormen een historische eenheid met kasteel respectievelijk kerk, en getuigen van de historische samenhang tussen beide. Ze vervullen een bijzondere betekenis als ontmoetingsplaats.⁶

In het inhoudelijk dossier bij de bescherming van het houtig erfgoed in de provincie Oost-Vlaanderen worden de grauwe abelen apart vermeld bij het criterium zeldzaamheid: "de Pluimes en Grauwe abelen behoren tot de dikste en vermoedelijk oudste in Vlaanderen" en "de alleenstaande bomen zijn zeldzame, oude getuigen van de historische parkaanleg".⁷

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens meerdere plaatsbezoeken op 8 augustus 2019 en 1 juni 2023. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

---

⁶ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Inhoudelijk dossier DO002338, Thematisch-typologische en thematisch-geografische bescherming van het belangrijkste houtig erfgoed in Vlaanderen: Oost-Vlaanderen, fase A.1, nr. 21: Nevele (Hansbeke), Kasteeldomein-Kerkplein, leilindendreven en opgaande bomen (pp. 199-206); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Opgaande grauwe abelen in kasteeldomein Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9381> (geraadpleegd op 9 februari 2024); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Grauwe abeel in Kasteeldomein Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9382> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

⁷ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Inhoudelijk dossier DO002338, Thematisch-typologische en thematisch-geografische bescherming van het belangrijkste houtig erfgoed in Vlaanderen: Oost-Vlaanderen, fase A.1, nr. 21: Nevele (Hansbeke), Kasteeldomein-Kerkplein, leilindendreven en opgaande bomen (pp. 199-206).

Twee van de drie beschermde grauwe abelen zijn omgevallen en niet vervangen. De derde grauwe abeel is ontschorst op verschillende stamvoetaanzetten, vermoedelijk door vraat van vee, en vertoont een grote rottingsholte aan de stamvoet. De jongere grauwe abelen in de bosrand, eveneens gevat door de bescherming, zijn in goede conditie, sommige bomen hebben klimop op hun stam. Al deze bomen werden op het ogenblik van bescherming gedetermineerd als grauwe abeel, maar blijken cultuurpopulieren te zijn.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

De locatie van de als monument beschermde grauwe abelen in het kasteeldomein van Hansbeke is Warandestraat 9 in Deinze.

De twee opgaande grauwe abelen op het weiland ten oosten van de vijver bevinden zich op de percelen kadastraal gekend als: Deinze, 14de afdeling, sectie A, perceelnummers 363 (deel), 364 (deel), 365M (deel) en 362 (deel).

De bomenrij van grauwe abeel in de zuidelijke bosrand bevindt zich op de percelen kadastraal gekend als: Deinze, 14de afdeling, sectie A, perceelnummers 355A (deel), 356 (deel), 357 (deel), 358A (deel), 365M (deel), 415 (deel), 445/2 (deel), 452 (deel) en deel uitmakend van het openbaar domein.

2.5.2. Onroerend erfgoed

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit opheffingsdossier over gaat:

De grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke:

- maken deel uit van het vastgesteld bouwkundig erfgoed (op 20/06/2023) Kasteeldomein van Hansbeke: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/130185>
- maken deel uit van (deel van zuidelijke bosrand) het beschermde dorpsgezicht Dorpskom Hansbeke, beschermd bij koninklijk besluit van 1 oktober 1981: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/10618>

Van het houtig erfgoed in het kasteeldomein van Hansbeke zijn eveneens beschermd:

- Opgaande pluimes in Kasteeldomein Hansbeke, beschermd als monument bij ministerieel besluit van 20 december 2010: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9379>
- Leilindedreef bij Kasteel Hansbeke, beschermd als monument bij ministerieel besluit van 20 december 2010: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9378>

2.5.3. Omgeving

De grauwe abelen in het kasteeldomein van Hansbeke staan volgens het origineel gewestplan Gentse en Kanaalzone van 14 september 1977 in parkgebied en gedeeltelijk (klein gedeelte van zuidelijke bomenrij) in landschappelijk waardevol agrarisch gebied.

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

De grauwe abelen in het kasteeldomein van Hansbeke werden op 20 december 2010 beschermd als monument omwille van de artistieke, historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde.

De grauwe abelen werden verkeerd gedetermineerd ten tijde van de bescherming. Het blijken geen grauwe abelen (*Populus x canescens*) maar cultuurpopulieren (*Populus x canadensis* 'Serotina') te zijn. Hierdoor stemt het voorwerp van bescherming niet overeen met de beoogde bescherming van grauwe abeel die een zeldzame soort is in Vlaanderen. Twee van de drie bomen zijn inmiddels omgevallen en werden niet vervangen.

De bescherming als monument van de grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke in Deinze wordt opgeheven omwille van het algemeen belang in functie van de rechtszekerheid.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarden zijn reeds volledig verloren gegaan. Het opheffingsdossier registreert de erfgoedwaarde die verloren is gegaan voldoende. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van de grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke, Warandestraat 9 in Deinze, wordt geheel opgeheven. De kadastrale percelen gevat door de opheffing zijn opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

4.1. Archieven

Archief Onroerend Erfgoed:

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Inhoudelijk dossier DO002338, Thematisch-typologische en thematisch-geografische bescherming van het belangrijkste houtig erfgoed in Vlaanderen: Oost-Vlaanderen, fase A.1, nr. 21: Nevele (Hansbeke), Kasteeldomein-Kerkplein, leilindendreven en opgaande bomen (pp. 199-206).

4.2. Literatuur

BAUDOUIN J.C., DE SPOELBERCH Ph. & VAN MEULDER J., *Bomen in België. Dendrologische inventaris 1987-1992*, Brussel, 1992.

MAES B. (red.), *Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen. Herkenning, verspreiding, geschiedenis en gebruik*, Amsterdam, 2006.

4.3. Mondelinge bronnen

Informatie verkregen van K. Camelbeke (8 augustus 2019).

4.4. Digitale bronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Kasteeldomein van Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/35324> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Twee opgaande grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/131586> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

Opheffingsdossier: Grauwe abelen in Kasteeldomein Hansbeke, monument

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Bomenrij van grauwe abeel in Kasteeldomein Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/131588> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Opgaande grauwe abelen in kasteeldomein Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9381> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024: *Grauwe abeel in Kasteeldomein Hansbeke* [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9382> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2024: *Nevele Hansbeke Warandestraat 9 Grauwe abeel (5)*, <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/190905> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2024: *Nevele Hansbeke Warandestraat 9 Grauwe abeel (7)*, <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/190907> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2024: *Nevele Hansbeke Warandestraat 9 Grauwe abeel (2)*, <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/190909> (geraadpleegd op 9 februari 2024).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastralmutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.